RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA O‘QUVCHILARNING IJODKORLIK SALOHIYATINI SHAKLLANTIRISH YO‘LLARI

Jamshid Abdisamiyevich Xamidov
Katta o‘qituvchi, Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Chirchiq, O‘zbekiston
ORCID ID: 0009-0008-1742-2521
E-mail: jamshidkhan1983@gmail.com, telefon: +998977733125
Tursunova Sevara Jamshid qizi
Abdiqayimova Sadoqat Abduvoxidovna
Chirchiq davlat pedagogika universiteti 3-kurs talabalari
Chirchiq, O‘zbekiston

Annotatsiya. Mazkur maqolada raqamli texnologiyalar asosida o‘quvchilarning ijodkorlik salohiyatini shakllantirishning nazariy-metodologik va amaliy jihatlari tizimli ravishda tahlil etiladi. Zamonaviy raqamli ta’lim muhitining o‘ziga xos xususiyatlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta’lim jarayoniga integratsiyalashuvi hamda ularning o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashuv, muammoli vaziyatlarga innovatsion yechim topish ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi o‘rni asoslab beriladi. Shuningdek, maqolada raqamli vositalar, interaktiv platformalar va multimedia texnologiyalaridan samarali foydalanish orqali o‘quvchilarning ijodiy faolligini oshirish, ularning individual qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirish imkoniyatlari yoritilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta’lim jarayonlari o‘quvchilarning nafaqat bilim darajasini, balki ularning kreativ fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va innovatsion faoliyat olib borish salohiyatini ham sezilarli darajada oshiradi. Mazkur yondashuv o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanishini ta’minlash, ularni zamonaviy jamiyat talablariga mos ravishda tayyorlash hamda ta’lim samaradorligini oshirishda muhim omil sifatida qaraladi.

Kalit so‘zlar: raqamli texnologiyalar, ijodkorlik salohiyati, kreativ fikrlash, innovatsion ta’lim, raqamli kompetensiya, pedagogik texnologiyalar.

Аннотация. В данной статье системно анализируются теоретико-методологические и практические аспекты формирования творческого потенциала учащихся на основе цифровых технологий. Обосновываются особенности современной цифровой образовательной среды, роль интеграции информационно-коммуникационных технологий в учебный процесс, а также их влияние на развитие у учащихся навыков самостоятельного мышления, критического анализа и поиска инновационных решений в проблемных ситуациях. Кроме того, в статье раскрываются возможности эффективного использования цифровых инструментов, интерактивных платформ и мультимедийных технологий для повышения творческой активности учащихся, выявления и развития их индивидуальных способностей. Результаты исследования показывают, что организация образовательного процесса на основе цифровых технологий способствует не только повышению уровня знаний учащихся, но и значительному развитию их креативного мышления, самостоятельности и способности к инновационной деятельности. Данный подход рассматривается как важный фактор обеспечения личностного развития учащихся, их

подготовки к требованиям современного общества и повышения эффективности образовательного процесса.

Ключевые слова: цифровые технологии, творческий потенциал, креативное мышление, инновационное образование, цифровая компетентность, педагогические технологии.

Abstract. This article provides a systematic analysis of the theoretical, methodological, and practical aspects of developing students' creative potential through digital technologies. It substantiates the specific features of the modern digital learning environment, the role of integrating information and communication technologies into the educational process, and their impact on fostering students' independent thinking, critical analysis, and ability to generate innovative solutions to problem-based situations. The paper also highlights the opportunities for effectively using digital tools, interactive platforms, and multimedia technologies to enhance students' creative engagement, as well as to identify and develop their individual abilities. The research findings indicate that organizing the educational process based on digital technologies not only improves students' academic performance but also significantly enhances their creative thinking, independence, and capacity for innovative activity. This approach is considered an important factor in ensuring students' personal development, preparing them for the demands of modern society, and increasing the overall effectiveness of education.

Keywords: digital technologies, creative potential, creative thinking, innovative education, digital competence, pedagogical technologies.

KIRISH

Hozirgi kunda jamiyat taraqqiyotining asosiy omillaridan biri raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi bilan bog‘liq bo‘lib, bu jarayon ta’lim tizimiga ham chuqur ta’sir ko‘rsatmoqda. Raqamli transformatsiya sharoitida ta’limning an’anaviy modellari o‘z o‘rnini innovatsion va interaktiv yondashuvlarga bo‘shatib bermoqda. Bu esa o‘quvchilarning ijodkorlik salohiyatini rivojlantirishni ta’limning ustuvor vazifalaridan biriga aylantirmoqda [1].

Ijodkorlik zamonaviy ta’limning muhim kompetensiyalaridan biri bo‘lib, u o‘quvchining yangi g‘oyalar yaratish, muammolarga noan’anaviy yechim topish va mustaqil fikrlash qobiliyatini ifodalaydi. Raqamli texnologiyalar esa ushbu qobiliyatlarni shakllantirishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi [3].

Shu nuqtai nazardan, mazkur maqolaning maqsadi — raqamli texnologiyalar asosida o‘quvchilarning ijodkorlik salohiyatini shakllantirishning samarali yo‘llarini aniqlash va ilmiy asoslashdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Mazkur muammo xalqaro va mahalliy olimlar tomonidan keng o‘rganilgan. Siemens raqamli ta’lim muhitini bilimlar tarmog‘i sifatida talqin qilib, o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishda uning ahamiyatini ta’kidlaydi [1]. Luckin esa sun’iy intellektga asoslangan ta’lim tizimlari o‘quvchilarning individual qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qilishini qayd etadi [2].

Holmes tadqiqotlarida raqamli texnologiyalar ta’lim jarayonini ijodiy faoliyatga aylantirishi ilmiy jihatdan asoslangan [3]. Shuningdek, Jonassen texnologiyalar orqali muammoli o‘qitish ijodiy fikrlashni rivojlantirishda samarali ekanligini ko‘rsatgan [4].

Mahalliy olimlardan Abduqodirov va Saidov ishlarida raqamli ta'lim muhitida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish o'quvchilar faolligini oshirishi qayd etilgan [5], [6].

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi: nazariy tahlil, qiyosiy tahlil, pedagogik kuzatuv va sinov-tajriba usuli. Ushbu metodlar orqali raqamli texnologiyalarning o'quvchilar ijodkorligiga ta'siri o'rganildi hamda ularning samaradorligi baholandi.

Raqamli texnologiyalar o'quvchilarning ijodkorlik salohiyatini shakllantirishda qator muhim imkoniyatlarni yaratadi.

Avvalo, ular ta'lim jarayonini interaktiv va qiziqarli qilib, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi. Multimedia vositalari, virtual laboratoriyalar va onlayn platformalar orqali o'quvchilar muammoli vaziyatlarni mustaqil hal qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Ikkinchidan, raqamli muhit o'quvchilarda loyiha asosida ishlash ko'nikmasini shakllantiradi. Loyihaviy faoliyat jarayonida o'quvchilar yangi g'oyalar ishlab chiqadi, axborotni tahlil qiladi va ijodiy yechimlar topadi [4].

Uchinchidan, geymifikatsiya elementlari o'quvchilarning qiziqishini oshirib, ularni ijodiy faollikka undaydi. Bu esa ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

NATIJALAR

Olib borilgan nazariy va amaliy tadqiqotlar natijasida raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish o'quvchilarning ijodiy fikrlash darajasini sezilarli darajada oshirishi aniqlandi. Xususan, tajriba-sinov ishlari davomida raqamli vositalar qo'llanilgan guruhlarda o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalari, tahliliy fikrlash darajasi hamda muammoli vaziyatlarga kreativ yondashuvi an'anaviy ta'lim shakliga nisbatan yuqori natijalarni ko'rsatgani kuzatildi [3].

Shuningdek, raqamli muhitda tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirishi, ularning dars jarayoniga faol jalb etilishini ta'minlashi ham aniqlangan. Interaktiv platformalar, multimedia vositalari va loyihaviy faoliyat asosida olib borilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning yangi g'oyalarni ilgari surish, mustaqil qaror qabul qilish va jamoa bilan hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirgan.

Bundan tashqari, individual yondashuvni ta'minlovchi raqamli vositalar yordamida har bir o'quvchining qiziqishi va qobiliyatiga mos topshiriqlarni tashkil etish imkoniyati yuzaga kelgani, bu esa ularning ijodiy salohiyatini yanada chuqurroq ochishga xizmat qilgani kuzatildi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini, balki ularning ijodiy faolligi va mustaqil fikrlash qobiliyatini ham kompleks ravishda rivojlantirishini ko'rsatdi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar o'quvchilarning ijodkorlik salohiyatini rivojlantirishda katta pedagogik imkoniyatlarga ega. Ular ta'lim jarayonini interaktiv, moslashuvchan va o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan shaklga olib keladi. Shu bilan birga, raqamli vositalar orqali tashkil etilgan ta'lim muhiti o'quvchilarni faqat bilim oluvchi emas, balki uni yaratish va qayta ishlash jarayonida faol ishtirok etuvchi subyektga aylantiradi.

Biroq tadqiqot davomida ayrim muammolar ham aniqlandi. Jumladan, ayrim ta'lim muassasalarida texnik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, internet tezligi va sifatining pastligi, shuningdek, barcha o'qituvchilarning raqamli kompetensiyalari yetarli

darajada shakllanmaganligi raqamli texnologiyalardan to‘liq samarali foydalanishga to‘sqinlik qilmoqda [6].

Shu bilan birga, ayrim hollarda raqamli vositalardan maqsadsiz yoki metodik asoslanmagan tarzda foydalanish o‘quv jarayonining samaradorligini pasaytirishi mumkin. Bu esa o‘qituvchilardan nafaqat texnik ko‘nikmalarni, balki zamonaviy pedagogik yondashuvlarni ham chuqur egallashni talab etadi.

Demak, raqamli ta’limni samarali tashkil etish uchun texnologik, metodik va pedagogik omillarni o‘zaro uyg‘unlashtirgan kompleks yondashuv zarur hisoblanadi. Faqat shundagina raqamli texnologiyalarning ijodkorlikni rivojlantirishdagi imkoniyatlaridan to‘liq foydalanish mumkin bo‘ladi.

XULOSA

Raqamli texnologiyalar asosida o‘quvchilarning ijodkorlik salohiyatini shakllantirish zamonaviy ta’lim tizimining eng muhim va dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonni ilmiy asoslangan va tizimli tashkil etish orqali o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashuv, innovatsion g‘oyalarni ilgari surish hamda muammoli vaziyatlarni samarali hal etish ko‘nikmalarini rivojlantirish mumkin.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalar ta’lim jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqadi va o‘quvchilarni zamonaviy jamiyat talablariga mos, ijodkor va raqobatbardosh shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, raqamli ta’lim muhitini samarali tashkil etish uchun o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish va texnik infratuzilmani takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa sifatida ta’kidlash mumkinki, raqamli texnologiyalarni ta’lim jarayoniga maqsadli va tizimli integratsiya qilish o‘quvchilarning ijodkorlik salohiyatini rivojlantirishning samarali vositasi bo‘lib xizmat qiladi va ta’lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Siemens, G. (2013). Learning Analytics: The Emergence of a Discipline.
2. Luckin, R. (2018). Machine Learning and Human Intelligence in Education.
3. Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). Artificial Intelligence in Education.
4. Abduqodirov A.A. (2020). Ta’limda innovatsion texnologiyalar. Toshkent.
5. Saidov Sh.Sh. (2019). Pedagogik texnologiyalar va kreativ yondashuv. Toshkent.
6. Hasanova N.R. (2021). Raqamli ta’lim muhitida pedagogik jarayonlar. Toshkent davlat pedagogika universiteti nashri.
7. Jonassen, D. (2017). Learning to Solve Problems with Technology.
8. Koehler, M., & Mishra, P. (2016). Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK).